

Да ли су Срби мајстори смрти

Пише: Маринко М. Вучинић
уторак, 27 мај 2008 01:35

Нема ниједног народа на свету који се није упрљао свим злочинима и покрио сваком срамотом. Нема ниједног који није претрпео сва понижења којима судбина може да казни један бедни чопор људи.

Анатол Франс, *Савремена историја*

Обележавање годишњице страдања стотине хиљада људи у Јасеновцу изазвало је, као и много пута до сада, жустра спорења како у јавности Хрватске, тако и у Србији. Питање броја жртава, карактера овог логора, али и однос хрватске власти и посебно католичке цркве само су учврстили постојеће контроверзе.

Очигледно је да је питање геноцида почињеног над српским народом у време НДХ и даље једна од вододелница у нашем поимању савремене историје и свих оних политичких и друштвених појава које и даље подстичу спорења. Актуелне расправе у Хрватској сконцентрисане су око питања улоге католичке цркве у време трајања усташког режима и њеног данашњег избегавања да значајније учествује у обележавању комеморације у Јасеновцу.

Само присуство надлежних представника католичке цркве није довољан доказ да се католичка црква у Хрватској одредила према геноциду у Јасеновцу, а самим тим у питање долази и њен однос према усташком режиму у НДХ. У тај корпус контроверзи спада и стављање у исту раван ликвидирања Срба, Јевреја, Рома и Хрвата у Јасеновцу и Блајбурга у коме су на крају Другог светског рата страдали не само припадници усташких формација.

Јелена Ловрић је у своме реаговању говорила о бојкоту Јасеновца, за који, по њеном мишљењу, нема рационалног и прихватљивог објашњења. „Јасеновац је још увек жива

Да ли су Срби мајстори смрти

Пише: Маринко М. Вучинић
уторак, 27 мај 2008 01:35

рана: вероватно болнија од Блајбурга. Премда партизански злочин није толико истражен и нико за њега није одговарао, али на блајбуршком се пољу за разлику од јасеновачких поља смрти поклонила цела Хрватска. Држава, политичке странке, верске заједнице, јавност. У осуди тамо почињеног зла склопљен је чврст национални консензус. Комеморације у Јасеновцу нису тако комплетне. Још су опако фаличне. Мисе на Блајбургу воде највиши представници Цркве, кардинали или бискупи, на комеморацији у Јасеновцу нико се од њих никада још није појавио. Последњих година пошаљу тек локалног свештеника. Таквим багателизирањем као да соли јасеновачку рану. Својим односом према два повесна мучиштва службена црква сугерира одређену хијерархију жртава и злочина. Као да злочин Блајбурга сматра тежим од јасеновачког, а жртве вреднијим. Све док кардинал Божанић (или неки други од бискупа) не клекне у Јасеновцу, као што се редовито одазову Блајбургу, сваког ће се пролећа понављати иста трагедија. Над расцвалим гробовима својих повесних стратишта Хрватска ће се нација свађати и сукобљавати уместо да је заједнички пијетет према свим жртвама и осуда свих злочина смири, сједини и ослободи. Хрватска је вероватно зрела за такав искорак. Али Црква у Хрватској још није.“

И познати колумниста листа *Ферал трибјун* Маринко Чулић је у сличном тону писао о овој контроверзи у хрватском друштву. „Међу погубљенима у Јасеновцу није било никога ко је крив за убијене у Блајбургу, а међу убијенима на Блајбургу је било итеколико кривих за ликвидације у Јасеновцу“, гласи та већ знаменита реченица која сажима најбитније о та два стратишта. Месића је ишао исправити Лука Бебић (председник Хрватског сабора) с већ стандардним ХДЗ-овским изједначавањем Блајбурга (починитеља злочина) и Јасеновца (жртве). А где срце вуче, види се и из тога, додаје Зорица Стипетић, председница Савета Спомен-подручја Јасеновца, што се блајбуршка комеморација преноси на ХРТ-у, колико траје да траје, а јасеновачка се згура у сат времена, па што остане да остане, а осим тога иду документарци и документарци о Блајбургу, док се о Јасеновцу не прикаже ни кадра.

Очигледно је да ће комеморација у Јасеновцу и даље бити један од највећих и најзначајнијих политичких и историјских изазова за Хрватску и њено суочавање са прошлошћу. Ова реаговања у хрватској јавности само показују до које мере је геноцид осетљиво и комплексно друштвено и историјско питање.

Веома је индикативан разговор са Јањом Беч Нојман недавно објављен у листу *Данас* о питању геноцида и значају проучавања узрока и манифестација овог најтежег злочина. Она је представљена као светски познати стручњак за ову област, при чему је њено основно полазиште изнето овом приликом садржано у тврдњи да се непролазак кроз трауму, појединачну или колективну, јавља као изванредна основа да се злочини понове. Она посебно инсистира на одређењу геноцида као злочина државе и њених институција

Да ли су Срби мајстори смрти

Пише: Маринко М. Вучинић
уторак, 27 мај 2008 01:35

и структура, при чему је посебно важно да ли је жива идеологија у постгеноцидном друштву и да ли се друштво дистанцирало од начињеног геноцида, и то не само у правном смислу, већ и у култури, науци, уметности, образовању и политици.

Међутим, њени ставови о стању у Србији се у потпуности уклапају у познате оцене о неспособности и неспремности српског народа и његове политичке и друштвене елите да се суоче са својом прошлошћу и злочиним почињеним у грађанском рату на тлу Југославије. Ово је идеолошка мантра коју слушамо већ дуго, нарочито из либерално грађанских политичких кругова. То потврђује и њена оцена да нас у свету не гледају као жртве Јасеновца, него нас напротив гледају као „мајсторе смрти“. Свидело се то нама или не. При томе, она се није запитала зашто је то тако и да ли оваква предрасуда има икаквог смисла. Да ли то значи да се она слаже са оценом да су Срби мајстори смрти и да они себе без икаквих основа стално проглашавају јединим жртвама, и да зато не можемо да изађемо из тог затвореног круга свог мартирства, зароњени у прошлост и своје митове ?

Говорећи о курсу који држи о суочавању са прошлошћу и природи геноцида, Јања Беч Нојман истиче да се на њему изучава геноцид у Руанди, Босни и Херцеговини, турски геноцид над Јерменима, аутогеноцид у Камбоџи и другима, којих је, нажалост, 20. век био препун. На том исцелитељском курсу нема ни речи о стравичном геноциду над Србима у Хрватској у време владавине злочиначког усташког режима. Очигледно је да Јасеновац не заслужује, као на пример геноцид у Босни и Херцеговини, озбиљну научну анализу о томе да ли је и он део идеолошког пројекта суочавања са злочиначком прошлошћу. По свему судећи није, јер није ни поменут у овом опширном разговору, а зашто би и био кад је само сметња српском суочавању са прошлошћу.

Јања Беч Нојман нам је демонстрирала како изгледа однос према великим жртвама српског народа, који је означен као велики мајстор смрти, при чему она није ни покушала да оспори ову оцену. На овај начин се још једном, и то по ко зна који пут свако помињање злочина и геноцида почињеног над српским народом третира као покушај релативизације и изједначавања злочина и злочинаца, којих је било на свим странама у грађанском рату након разбијања социјалистичке Југославије. Она такође истрајава на ставу да Срби себе једино виде као жртве Јасеновца, а то је вероватно још једна од наших митоманских тлапњи.

Овако презентирани ставови Јање Беч Нојман сведоче још једном о дуплим стандардима и идеолошкој симплификацији у проучавању изузетно важне теме геноцида. Једностран приступ само је део познатог настојања да се српски народ оквалификује као главни и

Да ли су Срби мајстори смрти

Пише: Маринко М. Вучинић
уторак, 27 мај 2008 01:35

једини кривац за сукобе и злочине настале разарањем југословенске заједнице. Овај разговор је само још један отужни допринос стигматизацији српског народа и покушај да се геноцид почињен над њим у Хрватској изгура на маргину историје и тако препусти забраву.

13. мај 2008. године